

НОТИФІКАЦІЇ ТА ЗАПИТИ

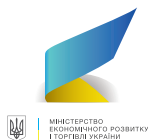
В РАМКАХ УГОД ТБТ ТА СФЗ
СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Методичний посібник
для навчання державних службовців

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Нотифікації та запити в рамках Угод ТБТ та СФЗ Світової організації торгівлі

Методичний посібник для навчання державних службовців

Цей Посібник підготовлений у рамках проекту «Торговельна політика й практика в Україні». Мета проекту — зміцнення спроможності України виконувати свої зобов'язання щодо членства у Світовій організації торгівлі

Проект реалізує Інститут економічних досліджень і політичних консультацій у співпраці з Міністерством економічного розвитку й торгівлі України та Національною радою торгівлі Швеції за фінансової підтримки Уряду Швеції

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД	6
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОГРАМИ ТА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ СЕМІНАРІВ	9
МОДУЛЬ №1. Світова організація торгівлі та членство України в СОТ: загальний огляд, принцип прозорості.....	10
МОДУЛЬ №2. Нотифікації щодо ТБТ та СФЗ (TBT & SPS Notifications)	12
РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ	14

ВСТУП

Принцип прозорості в міжнародній торгівлі (transparency) – один з основоположних принципів СОТ, який забезпечує більший рівень розуміння, впевненості та передбачуваності для урядів, бізнесу, інвесторів та суспільства в тому, що перешкоди в торгівлі не будуть виникати раптово, безпідставно та на користь лише одної сторони. Взаємні домовленості урядів про правила торгівлі не мають сенсу, якщо вони нікому, окрім самих урядів, не відомі.

Прозорість та зрозумілість правил – необхідна умова для торговельних операцій та побудови сталих торговельних зв'язків між партнерами. Чим більш чіткими та відомими заздалегідь будуть правила на інших ринках, тим спокійніше будуть перетікати потоки експорту та імпорту товарів, послуг, інвестицій між країнами.

Торгівля генерує значні обсяги достатку та благополуччя країн – отже, вона має бути передбачуваною. Дотримання країнами-членами СОТ зобов'язань щодо прозорості (transparency obligations) дають упевненість бізнесу та забезпечують йому можливість упевненого планування виходу на інші ринки зі своїми товарами й послугами, допомагають зрозуміти та захистити своє право інтелектуальної власності.

Вимоги щодо захисту життя та здоров'я людини, тварин і рослин, якості товару, навколишнього середовища загалом та запобігання шахрайським діям є основоположними вимогами до будь-якого товару. Процес уточнення цих вимог, їх деталізація, визначення нових заходів, їх реалізація є відповідальною діяльністю суверенних урядів країн-членів СОТ, які розробляють та приймають закони, нормативно-регуляторні акти у сферах технічного регулювання, санітарного та фітосанітарного режиму. Ці заходи безпосередньо торкаються виробників, експортерів, імпортерів, споживачів.

Найбільшим «попитом» серед урядів користуються технічне регулювання (Угода ТБТ), санітарні та фітосанітарні заходи (Угода про застосування СФЗ). Від 1995 року до центрального реєстру нотифікацій СОТ країнами-членами було подано близько 18000 нотифікацій СФЗ заходів та 25000 нотифікацій у сфері ТБТ. Це є одним із прикладів прискіпливої уваги та постійного інтересу з боку урядів та бізнес спільноти країн-членів СОТ до змін у регулюванні режимів ТБТ і СФЗ та свідченням дієвості принципу транспарентності в СОТ, який реалізується, зокрема, через систему нотифікацій у СОТ.

Значною мірою це стосується і преференційних торговельних угод, які має та укладає Україна. Зокрема, у поглибленій та всеосяжній Угоді про вільну торгівлю з ЄС (ПВЗВТ) зафіксовано багато положень та зобов'язань щодо забезпечення прозорості сторонами Угоди, у тому числі, у сфері технічного регулювання, санітарних та фітосанітарних заходів.

Процедури забезпечення прозорості за ПВЗВТ не будуть принципово відрізнятися від тих, що існують у СОТ, членами якої є і Україна і ЄС, до того ж, між сторонами вже існують сталі механізми оперативної взаємодії на двосторонньому рівні, які забезпечують дотримання принципу прозорості.

Проте така діяльність набуває особливого значення сьогодні для державних службовців, які мають компетентно, якісно та вчасно забезпечувати технічну роботу як у СОТ, так і в рамках преференційних торговельних угод.

Незважаючи на достатню кількість систематизованих матеріалів щодо того, як країни-члени СОТ повинні виконувати вимоги щодо дотримання ними принципу прозорості та забезпечення доступу до інформації, у практичному сенсі виникає потреба в додатковому навчанні спеціалістів різних міністерств, департаментів та підрозділів новим навичкам роботи із специфічною інформацією, яка надходить від країн-членів СОТ та яку має подавати Україна до СОТ.

Цим методичним посібником можуть керуватись спеціалісти сектору нотифікацій та обробки запитів Департаменту доступу до ринків та взаємодії із СОТ Мінекономрозвитку для проведення тренінгу для колег – державних службовців, до функції яких входить аналіз нотифікацій та запитів від країн-членів СОТ, участь у підготовці нотифікацій від України у сфері технічного регулювання, санітарних та фіто-санітарних заходів (ТБТ та СФЗ).

Методичний посібник не надає тлумачення нормам Угод ТБТ та СФЗ щодо зобов'язань із прозорості та подання нотифікацій, не встановлює єдиної незмінної процедури проведення навчання щодо опрацювання нотифікацій, запитів від зацікавлених сторін та підготовки нотифікацій від України.

Він містить загальні рекомендації щодо організації та змісту навчання державних службовців у зазначеній сфері, які можуть бути використані в подальшому для розробки програми семінарів для підвищення кваліфікації державних службовців, які пройшли зазначений початковий курс.

ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД

Інформація щодо торговельних заходів, її якість та завчасний доступ до неї має важливе значення та безпосередній вплив на прийняття рішень бізнесом, виробниками та особливо експортерами. Таким чином, системна робота з офіційними джерелами та через офіційні канали СОТ набуває особливого значення сьогодні, коли Україна більш рішуче виходить на глобальні ринки.

Україна належним чином виконувала свої зобов'язання щодо забезпечення принципу прозорості з моменту набуття членства в СОТ, проте на сьогодні існує невідкладна потреба у відновленні та зміцненні спроможності України для сталого забезпечення дотримання країною зобов'язань у СОТ та забезпечення своєчасного доступу та аналізу інформації, яку можна отримати з нотифікацій інших країн-членів СОТ щодо змін у їхньому торговельному режимі.

Формування спроможності можливе за умови залучення більш широкого кола державних службовців до практичної роботи з інформацією, яка надходить від країн-членів СОТ. Вважається доцільним та практичним проведення коротких семінарів і практичних занять для державних службовців із подальшим підвищенням знань у цій сфері.

Доцільним та необхідним також є стимулювання в ході навчання державних службовців інших міністерств та відомств до активних консультацій у робочому порядку з фахівцями сектору нотифікацій та обробки запитів Департаменту доступу до ринків та взаємодії із СОТ, обговорення проблемних питань на робочих зустрічах (які також матимуть значний навчальний ефект) з метою підготовки фахової консолідованої позиції для представлення її в комітетах, радах та інших органах СОТ.

Мета навчання: поглиблення знань, формування відповідального ставлення та практичних навичок у державних службовців для використання їх у роботі при опрацюванні інформації, яка надходить до України від інших країн-членів СОТ та підготовки в межах компетенції залучених Міністерств та відомств позиційних матеріалів для роботи в Комітетах ТБТ та СФЗ.

Посібник пропонує підхід, побудований на загальній практиці СОТ та досвіді України. У ньому пропонується практичний алгоритм роботи для формування в державних службовців:

- кращого розуміння багатосторонньої системи правил СОТ;
- практичних навичок для роботи з інформацією, яка надходить від країн-членів СОТ у сфері ТБТ та СФЗ;
- підготовки проектів нотифікацій від України;
- підготовки відповідей на запити країн-членів СОТ, а також українських виробників та експортерів.

Навчання базується на загальних матеріалах та рекомендаціях (див. Рекомендований перелік матеріалів для використання), які розроблені Секретаріатом СОТ у сфері ТБТ та СФЗ, матеріалах, підготовлених у межах діяльності Центру обробки запитів СОТ, сектору нотифікацій та обробки запитів Департаменту, матеріалах, які були підготовлені в рамках проектів технічної допомоги SIDA (2012 – 2015) та DFID (2008), на практичному досвіді й конкретних прикладах кращої практики України та інших країн-членів СОТ, матеріалах засідань ТБТ та СФЗ, базах даних СОТ та відповідних веб-ресурсів України.

Навчальний курс включає:

- традиційні цільові презентації фахівців у сфері прозорості та нотифікацій СОТ;
- інтерактивні сесії із залученням до участі всіх учасників навчання;
- практичні групові вправи та обговорення їх результатів.

Презентаційні матеріали мають бути стислі, інформативні, побудовані за принципом логічної послідовності (враховуючи модульний підхід у такому навчанні) з використанням фахової термінології англійською та українською мовами, містити практичні висновки. Презентаційні матеріали роздаються учасникам для використання в подальшій роботі.

Інтерактивні сесії є фактично частиною презентації та можуть бути побудовані за принципом запитання до аудиторії в ході презентації.

Фахівець (тренер), який робить презентацію, має акцентувати увагу слухачів на важливих моментах, стимулюючи обговорення та відповіді на запитання. Результати обговорення можуть бути зафіксовані фахівцем на фліпчарті та в подальшому слугувати «підказкою» для закріплення матеріалу. Усі запитання до тренера в ході презентації мають отримати фахові відповіді.

Групові практичні вправи передбачають надання відповідей на запитання або виконання практичного завдання із використанням нових знань та навичок на задовільному рівні. Інструкції та часові рамки для виконання практичного завдання мають бути чіткими та зрозумілими.

Тренер повинен надавати додаткові консультації у разі виникнення запитань від групи, проте він не може брати участі у виконанні вправ.

Практичні вправи пропонується проводити після завершення двох тем кожного модуля, що дасть можливість повністю охопити важливі аспекти та надати додаткові пояснення до тем у разі потреби за результатами вправ.

ВАЖЛИВО:

Навчання та подальша робота з масивами інформації у сфері ТБТ та СФЗ вимагатиме знання та використання учасниками **англійської мови на рівні вище середнього**.¹ Критерій щодо рівня володіння англійською мовою має бути завчасно доведений до відповідних міністерств та департаментів для врахування при визначенні державних службовців для участі в семінарах.

З урахуванням необхідності забезпечення Україною положень ПВЗВТ із ЄС щодо прозорості, які містяться в Главі 12 та розділах про ТБТ та СФЗ доцільним буде використання відповідних матеріалів, веб сайтів, прикладів із практики ЄС.

Навчальні семінари та практичні заняття повинні проводити фахівці сектору нотифікацій та обробки запитів та/або Департаменту доступу до ринків та взаємодії із СОТ, які пройшли відповідні навчальні курси СОТ, мають відповідний досвід практичної роботи в цій сфері та участі в засіданнях Комітетів ТБТ та СФЗ.

¹ Передбачається використання англійської термінології СОТ та підготовки проектів документів англійською мовою, яка є офіційною мовою СОТ.

Слід також передбачити участь міжнародних та українських експертів у навчанні, оскільки їхній внесок може мати великий мотивуючий та стимулюючий ефект у створенні відповідної інституційної спроможності в Україні.

Організаційні вимоги: В залежності від розміру групи та за можливості навчання має проводитись 2 фахівцями, які працюватимуть із групою протягом всього курсу.

Навчання має проводитись у зручній аудиторії, розміщення слухачів бажано за типом півкола. Аудиторія повинна бути обладнана проектором, екраном, переносним РС, мікрофонами, фліпчартом, підключенням до стабільного WiFi. Бажано, щоб учасники тренінгу мали свої комп'ютери для виконання практичних вправ (принаймні із розрахунку 1 РС на 3 чол).

Враховуючи високу зайнятість державних службовців, пропонується проведення навчання 1 раз на тиждень протягом не більше трьох годин у першій половині дня, проте інший графік може бути узгоджений на рівні МЕРТ та інших залучених відомств.

ВАЖЛИВО:

Кількість семінарів, їх часові рамки, остаточний зміст кожного тренінгу визначається фахівцями сектору нотифікацій та обробки запитів Департаменту доступу до ринків та взаємодії із СОТ в залежності від виробничих потреб та з огляду на зайнятість державних службовців.

Для визначення ефективності, практичної корисності кожного семінару/теми та з метою корегування тем, матеріалів, форми викладення навчального матеріалу і змісту практичних вправ рекомендується збирати та аналізувати відгуки (анкетування) аудиторії після кожного семінару.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОГРАМИ ТА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ СЕМІНАРІВ

Для державних службовців пропонується **проведення 2 модулів** семінарів та практичних занять із питань забезпечення принципу прозорості в багатосторонній торговельній системі СОТ.

На початку тренінгу учасники мають бути ознайомлені;

- з метою і загальною програмою навчання;
- з очікуваними результатами від його практичної складової;
- організаційними аспектами навчання.

Не буде зайвим привернути увагу учасників до необхідності на час проведення тренінгу не відволікатись на інші види діяльності (виконання щоденних або термінових завдань відповідно до своїх функцій) та брати активну участь у процесі, зокрема, це стосується виконання практичних вправ.

МОДУЛЬ №1.

Світова організація торгівлі та членство України в СОТ: загальний огляд, принцип прозорості

У зв'язку з відсутністю структурованих знань, глибокого розуміння багатосторонньої системи торгівлі, принципів діяльності Світової організації торгівлі та зокрема зобов'язань щодо дотримання принципу прозорості серед державних службовців існує небезпека неточного сприйняття інформації, що впливає на формування професійних підходів у роботі державних службовців.

У зв'язку з цим рекомендовано розпочати навчання для державних службовців із загального невеликого за обсягом семінару – першого блоку з двох тем² «СОТ: загальний огляд, права та зобов'язання»

2 Назви тем є приблизними, остаточна назва семінару має бути визначена Департаментом СОТ МЕРТ.

та «Переваги членства України в СОТ: транспарентність, інформованість, передбачуваність».

Цільова аудиторія – державні службовці Мінекономрозвитку, Мінагропроду, МОЗ, відповідних служб, які займаються контролем СФЗ.

Тема № 1 «СОТ: загальний огляд, права та зобов'язання».

Мета ознайомлення державних службовців із:

- принципами, на яких побудована діяльність СОТ з акцентом на принципі прозорості;
- механізмом огляду торговельної політики (загальний огляд мети та процедури);
- коротким описом зобов'язань України, зокрема щодо прозорості (із зазначенням, де можна отримати повний пакет документів про вступ України до СОТ);
- правами й перевагами, які отримала Україна від членства в СОТ;
- коротким оглядом роботи України в Комітетах ТБТ та СФЗ (specific trade concerns);
- реальними можливостями використання інформації про торговельні режими, тенденції багатостороннього переговорного процесу в інтересах українських виробників, експортерів.

Тема №2 «Переваги членства України в СОТ: транспарентність, інформованість, передбачуваність». Мета ознайомлення державних службовців із:

- положеннями ГАТТ та Угод СОТ щодо забезпечення прозорості, загальна презентація Угод ТБТ та СФЗ;
- поданням нотифікацій, коментарів та запитів до них як механізму «прозорості в дії»;

- інституційним та юридичним аспектом створення офіційних пунктів запитів та нотифікацій країн-членів СОТ та України;
- досвідом такої діяльності та міжвідомчої взаємодії в Україні;
- перевагами, які надає оперативний доступ до інформації щодо заходів у сфері ТБТ та СФЗ для уряду країни та бізнесу.

Запитання для обговорення:

Для оцінки рівня отриманих знань рекомендується проведення групового обговорення таких питань:

- Які засадничі принципи СОТ? Чим відрізняється ГАТТ від СОТ?
- Як організована робота СОТ? Як працює Україна в СОТ?
- Які основні права та зобов'язання країн-членів СОТ та України зокрема?
- Для чого існує механізм нотифікування?
- Як уряд та бізнес може використовувати інформацію, яка міститься в нотифікаціях?
- Де знайти інформацію щодо змін у торговельному режимі країни-члена СОТ?

Практичні вправи:

1. Користуючись базою даних СОТ, знайти Звіт РГ України (https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm#ukr) та зобов'язання України щодо транспарентності (Chapter VII Transparency, paras. 494 – 500), обговорити зміст зазначених зобов'язань щодо публікації та забезпечення можливості надання коментарів.
2. Знайти на сайті СОТ документи останнього засідання Комітетів ТБТ та СФЗ (звіти та протоколи засідань, порядок денний, процедури, графік наступних засідань) та визначити, які питання безпосередньо стосувались України? Які питання представляють інтерес для України?
3. Знайти інформацію в системі IMS із STC. Які специфічні занепокоєння STC висловлювала Україна?

МОДУЛЬ №2.

Нотифікації щодо ТБТ та СФЗ (TBT & SPS Notifications)

Модуль передбачає коротку презентацію Угоди про технічні бар'єри в торгівлі та Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів. **Обов'язково необхідно зробити наголос на відмінностях між угодами та сферами їхнього застосування та на тому, як на практиці визначити, під дію якої з двох угод підпадає той чи інший захід.**

Принцип прозорості реалізується в СОТ зокрема шляхом нотифікування, тобто подання країнами-членами повідомлень про зміни в торговельному режимі. Слід дати визначення терміну «нотифікації»: (notification) – це офіційний документ-повідомлення, який країни-члени СОТ зобов'язані подавати до відповідних комітетів СОТ³ про заходи, які вони запроваджують або мають наміри запровадити та які матимуть значний вплив на торговельний режим країни.

У рамках семінару необхідно приділити достатньо уваги роботі з коментарями та запитами, зробити наголос на важливості міжвідомчої координації та співпраці, а також постійної комунікації з бізнесом.

Щодо двосторонніх консультацій у рамках Комітетів ТБТ та СФЗ слід обов'язково підкреслити важливість якісного діалогу з країнами-членами СОТ із проблемних питань, обґрунтованих відповідей на запити та коментарі, врахування коментарів у подальшій роботі з нормативно-правовими актами.

Модуль передбачає детальне ознайомлення з інформаційними системами сайту СОТ: **SPS IMS та TBT IMS та I-TIP Goods: Integrated analysis and retrieval of notified non-tariff measures**. Очікується, що учасники навчання здійснять самостійну роботу з веб сайтами СОТ та інформаційними системами СФЗ та ТБТ, що вимагає наявності РС та надійного доступу до інтернету (WiFi).

Цей навчальний модуль складається з двох тем «Нотифікації ТБТ та СФЗ: моніторинг заходів країн-членів СОТ» та «Моніторинг змін у національному технічному регулюванні та СФЗ і підготовка нотифікацій».

3 У випадку технічного регулювання – до Комітету ТБТ та відповідно до Комітету СФЗ.

Цільова аудиторія – державні службовці Мінекономрозвитку, Мінагропроду, МОЗ, відповідних служб, які займаються контролем СФЗ.

Тема № 1 «Нотифікації ТБТ та СФЗ: моніторинг заходів країн-членів СОТ». Мета ознайомлення державних службовців із:

- оглядом Угод ТБТ та СФЗ з акцентом на зобов'язання щодо транспарентності, нотифікування, часових рамок оприлюднення та надання коментарів;
- видами нотифікацій, офіційними форматами нотифікацій (паперовими та електронними – SPS NSS);
- моніторингом нотифікацій ТБТ та СФЗ країн-членів СОТ, доступом до нотифікацій (SPS IMS та TBT IMS);
- моніторингом заходів та критеріями відбору для більш детального аналізу;
- оприлюдненням проаналізованих заходів на підставі нотифікацій (веб-сайти МЕРТ та інші);
- можливостями подання запитань та коментарів від України як інструменту впливу на формування торговельних режимів.

Тема №2 «Моніторинг змін у національному технічному регулюванні та СФЗ і підготовка нотифікацій». Мета – ознайомлення державних службовців із:

- принципами здійснення регулярного моніторингу нового законодавства та офіційних джерел публікації проектів законодавчих та нормативних актів та введених у дію;
- визначенням критеріїв щодо необхідності нотифікування заходів до СОТ;
- досвідом України – часові рамки підготовки та подання від України нотифікацій, рекомендації щодо подання коментарів до них;
- роботою із запитами від бізнесу щодо змін торговельного

режиму інших країн та рекомендації щодо подання коментарів від бізнесу (сайт МЕРТ);

- важливим значенням посилення міжвідомчої взаємодії при підготовці нотифікацій та відповідей країн-членів СОТ до нотифікацій України для роботи в Комітетах;
- роль двосторонніх консультацій у рамках Комітетів ТБТ та СФЗ.

Для оцінки рівня отриманих знань із цього модуля рекомендується проведення групового обговорення таких питань:

- Що таке нотифікація та які існують види нотифікацій? Коли, куди і для чого подаються нотифікації? Як знайти нотифікації країн-членів СОТ?
- Коли і як можна подавати коментарі до нотифікацій інших країн?
- Які часові рамки подання нотифікацій та можливості подання коментарів до них?
- У чому полягає необхідність міжвідомчої координації при роботі з нотифікаціями та запитами?
- Що таке *special trade concern*?

Практичні вправи:

1. Знайти нотифікації України та інших країн у системі IMS за різними критеріями пошуку (країна, товар, тощо).
2. Самостійно підготувати проект нотифікації в системі NSS.
3. На сайті МЕРТ знайти повідомлення за нотифікаціями країн-членів СОТ та прокоментувати доступність, змістовність та корисність поданої інформації, надати можливі пропозиції щодо вдосконалення ресурсу МЕРТ.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ

«Методичний посібник для українського Центру обробки запитів країн-членів СОТ та їх інформування з додадками. М.Хелієр, Р.Муді, підготовлений у рамках проекту Торговельна політика України», 2008

Індикативний перелік веб-посилань для використання:

Верховна Рада України:

<http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc555>

Урядовий Портал:

<http://www.kmu.gov.ua/>

European Commission, DG Trade. База даних доступу на ринок. Market Access Database:

<http://madb.europa.eu/madb/indexPubli.htm>

WTO Documents & Resources:

SPS Agreement:

https://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/spsund_e.htm

TBT Agreement: The WTO Agreements Series. Technical Barriers to Trade:

https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/tbttotrade_e.pdf

Decisions and Recommendations Adopted By the WTO Committee On Technical Barriers to Trade

Since 1 JANUARY 1995:

https://www.wto.org/english/tratop_e/tbt_e/tbt_work_docs_test_e.htm

DECISION ON NOTIFICATION PROCEDURES(Рішення Міністрів щодо процедур нотифікування) https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/33-dnotf_e.htm

https://www.wto.org/english/res_e/res_e.htm

WTO: Documents On Line

https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S005.aspx

База даних щодо товарів та нетарифних заходів країн- членів СОТ:

<http://i-tip.wto.org/goods/>

WTO SPS Gateway:

https://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/sps_e.htm

Recommended Transparency Procedures:

https://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/notification_formats_e.htm

SPS Information Management System:

<http://spsims.wto.org/>

Презентація Секретаріату СОТ:

https://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/wkshop_oct15_e/s1Rolando_Alcala.pdf

Ensuring Safe Trading Without Unnecessary Restrictions: https://www.wto.org/english/thewto_e/20y_e/sps_brochure20y_e.pdf

WTO TBT Gateway:

https://www.wto.org/english/tratop_e/tbt_e/tbt_e.htm

TBT Information Management System:

<http://tbtims.wto.org/>

WTO TBT Transparency Toolkit:

https://www.wto.org/english/tratop_e/tbt_e/tbt_transparency_toolkit_e.htm

TBT @20 :

https://www.wto.org/english/thewto_e/20y_e/tbt_brochure2015_e.pdf

Міністерство економічного розвитку й торгівлі України:

<http://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&tag=SpivrobotnitstvoZSvitovoiuOrganizatsiieiuTorgivli>

<http://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&tag=TekhnichneRegulivannia>

<http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/wto/>

Міністерство охорони здоров'я України:

<http://www.moz.gov.ua/>

Міністерство аграрної політики й продовольства України

<http://minagro.gov.ua/>

<http://vet.gov.ua/>

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

http://www.ier.com.ua/ua/institute/center_for_international_relations/about_center

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

